

bio ZOEKT BOER

een gezamenlijk initiatief van Boerenbond, ABS en BioForum

**Omschakelen
naar biologische
productie,
geiten- of schapehouderij**

Inleiding

De omschakeling van een landbouwbedrijf van de gangbare naar de biologische productie vraagt een duidelijke koerswijziging van zowel het bedrijf als de bedrijfsleider. Sinds de jaren 90 is de vraag naar biologische geiten- en schapenmelk sterk toegenomen in West-Europa. We focussen ons hier alleen op de omschakeling van geiten en schapen die gehouden worden in functie van zuivel. Van doorslaggevend belang is dat je als landbouwer inzicht hebt in de principes van de biologische landbouw die schuilgaan achter de normen en de wetgeving. In deze brochure krijg je een overzicht van de belangrijkste veranderingen die je op en rond je bedrijf zult moeten uitwerken voor een succesvolle omschakeling.

Teelttechniek Voederteelten

Het weidebeheer van een biologische veehouder is gericht op het behalen van een maximale productie uit gras-klover, door het meerdere keren per jaar te maaien en in te kuilen. Het gewas speelt een belangrijke rol in de stikstofvoorziening. Na enkele jaren gras-klover aan te houden in de rotatie, kan je een stikstof behoevend gewas zoals maïs telen. Vervolgens krijgen granen een plaats in de rotatie, zuiver of in de vorm van een mengteelt (granen met erwten of bonen). Deze teelt wordt ofwel droog geoogst, ofwel als hele-planten-silage. Sommige veehouders telen ook voederbieten. Al deze teelten focussen op een goede bedrijfseigen eiwit- en energieproductie. Met de aankoop van biolo-

Omschakelen
naar biologische
geiten- of
schapenhouderij

gisch krachtvoeder en mineralen kan je bijsturen waar nodig, afhankelijk van hoe intensief er wordt gemolken. Je kunt ook reststromen gebruiken, maar die moeten wel van biologische oorsprong zijn. Aangezien biologisch krachtvoeder duur is, is een eigen kwaliteitsvolle ruwvoederveorziening zeer belangrijk. Ook je fokbeleid zal je daarop moeten afstemmen.

Bemesting

Organische mest en compost vormen de basis van de bemesting. Ze bevorderen de opbouw van een gezonde en humusrijke akker, vol voedingsstoffen en met een gevarieerd bodemleven. De controleorganisaties vragen van de biologische telers jaarlijks een bemestingsplan. Je mag alleen meststoffen gebruiken die vermeld worden in bijlage II.A van de Europese verordening voor de biologische landbouw. De mest van je biologisch vee is uiteraard zeer waardevol. Heb je mest te kort en vind je niet voldoende biologische mest bij een collega-bioboer? Dan mag je ook mest van gangbare extensieve veehouderijen gebruiken. Er zijn ook diverse organische korrelmeststoffen in de handel om bij te sturen indien nodig, al zijn die wellicht te duur om in te zetten bij voedergewassen. Heb je een mestoverschot? Dan moet je die mest afzetten op biologische gronden van collega's-bioboeren. Hierdoor kan tussen een veehouder en akkerbouwer een samenwerking ontstaan voor de uitwisseling van mest en voeders.

Onkruidbeheer en gewasbescherming

De onkruidbestrijding gebeurt zonder herbiciden. Onkruidbeheer in de weide is gebaseerd op het tijdig uitsteken van niet-gevenste planten, zoals zuring. In de akkerbouwmatige teelt van ruwvoerders zijn er gradaties op het vlak van onkruidbeheersing. In maaigewassen zoals gras-klover of luzerne kan je onkruid gemakkelijk onderdrukken. Granen of mengteelten vereisen de inzet van een wiedeg. Een grotere uitdaging is het onkruidbeheer in de teelt van maïs en voederbieten. Het vraagt een goede planning en je pakt dit het best al in een vroeg stadium aan. Je hebt meerdere machines nodig: een wiedeg en een schoffelbalk met verscheidene elementen, zoals vinger- en torsiewieders, ganzenvoetschoffels, eventueel rijenbranders enzovoort. Met zulke machines kan je het manueel schoffelen of wieden van onkruid tot een minimum beperken. Door de snel evoluerende technieken, denk maar aan rtk-gps en diverse sensoren en camera's, zijn de resultaten van mechanische onkruidbestrijding de laatste jaren enorm vooruitgegaan. Jaarlijks worden er zowel in binnen- als buitenland beurzen georganiseerd die specifiek focussen

op de mechanisatie voor de biologische productie. Het loont zeker de moeite om er eens een kijkje te nemen. Een belangrijke troef in de onkruidbestrijding is een ruime vruchtwisseling: hoe ruimer, hoe minder kans dat de onkruidvegetatie zich aanpast aan één teelt. Het grote aandeel van gras-klover in de teeltrotatie heeft eveneens een positieve invloed op de onkruidonderdrukking. Hou er desondanks rekening mee dat de arbeidsbehoefte voor de ruwvoederteelt in het voorjaar zal toenemen bij de omschakeling naar de biologische geiten- of schapenhouderij. Het zaaizaad en het vegetatief teeltmateriaal moeten afkomstig zijn van de biologische landbouw. Indien je aan de hand van de databank <http://www.organicxseeds.be> kunt aantonen dat dit teeltmateriaal niet verkrijgbaar is in biologische kwaliteit, kan je ontheffing krijgen van je controle-instantie. Als ruwvoedergewassen kunnen groeien in goede omstandigheden, dus in een goede en vruchtbare bodem, zijn ze minder vatbaar voor ziekten en plagen. Daarnaast vermindert een teeltrotatie die ruim genoeg is de kans op bodemgebonden ziekten. Ook via andere teeltmaatregelen – zoals rassenkeuze, plantafstand of zaaitijdstip – kan je ziekten en plagen voorkomen. Na het scheuren van grasland kunnen smelten en ritnaalden soms schade veroorzaken. Ook vogels richten schade aan. Kraaien pikken jonge maïsplantjes uit indien ze niet diep genoeg gezaaid zijn. Jonge erwten en bonen zijn dan weer gevoelig voor duivenschade.

Huisvesting en diergezondheid

In de biologische veehouderij is weidegang verplicht. Tijdens het graasseizoen moeten de dieren kunnen grazen op de weide. Een voldoende grote huiskavel is dus noodzakelijk. Tijdens de winter mogen de dieren op stal blijven, zolang ze zich vrij kunnen bewegen en de stal voldoet aan de algemene huisvestingsnormen (zie 'Bio en de Wet'). De dieren worden doorgaans gehuisvest in een potstal (1,5m²/dier), waarbij een middengang dienst doet als voeder gang om efficiënt het voeder te kunnen verstrekken. Je mag je nog gangbaar stro gebruiken als strooisel in de stal.

In de weidegang is er een groot verschil tussen geiten en schapen. Een geit is veeleer een knabbelaar dan een grazer en zal meer kruiden in de weide appreciëren. Ook bomen en struiken, waar mogelijk, kunnen een meerwaarde bieden. Schapen zijn net als koeien goede grazers. Ze zullen gemakkelijker meer ruwvoeder opnemen uit de weide dan geiten. Beweiden kan op allerlei manieren, die elk voor- en nadelen hebben: omweiden, standweiden of stripbegrazen. Hou rekening

De dieren worden doorgaans gehuisvest in een potstal (1,5m²/dier), waarbij een middengang dienst doet als voeder gang.

**Omschakelen
naar biologische
geiten- of
schapenhouderij**

met de potentiële druk van maagdarmswormen, die kan variëren naargelang van het toegepaste beweidingssysteem.

Omschakeling

Je weilanden en akkers moeten een omschakelingsperiode ondergaan van 2 jaar. Vanaf 1 jaar na de start van de omschakeling kan je jouw vee aanmelden. Dat vee is op 6 maanden omgeschakeld. Je levert dus 18 maanden na de start van de omschakeling van je percelen de eerste biologische melk.

De omschakeling van een perceel start na de aansluiting en kennisgeving bij een controle-instantie. Zij melden je vervolgens de officiële startdatum van de omschakeling van dat perceel.

De datum waarop je je aanmeldt bij een controle-instantie kan je zelf kiezen. Dat kan op alle momenten van het jaar, maar het is belangrijk om die datum heel bewust te kiezen. De meeste bedrijven starten in het voorjaar van jaar X (maart-april) met het aanmelden van hun weiland en bepaalde akkers. De maanden nadien kan je de resterende akkers aanmelden. In het voorjaar van jaar X+1 kan je dan je dieren aanmelden. Nadat je de dieren aangemeld hebt, moet je ze voederen met eigen omschakelingsvoeder uit het tweede omschakelingsjaar en met aangekocht biovoeder. Je mag in geen geval nog gangbaar voeder of eigen overschotten geven. Voeder van het eerste jaar in omschakeling mag je niet meer geven, met uitzondering van maximaal 20% begrazing of eigen oogst van blijvende voedergewassen of eiwithoudende gewassen ingezaaid tijdens het eerste omschakelingsjaar van je plant-aardige productie. Zo kan je bijvoorbeeld geen

maïs voederen die geoogst werd in het eerste omschakelingsjaar.

De omschakeling van een bedrijf is een complexe puzzel, maar je hoeft die gelukkig niet helemaal zelf te leggen. Een biobedrijfsadviseur kan je helpen om op jouw bedrijf een goede planning en teeltrotatie uit te werken. Maak hier gebruik van! De Vlaamse overheid biedt hiervoor een subsidie aan. Een slechte planning kan immers nadelige financiële gevolgen hebben. Meer info over de adviesmogelijkheden vind je in de brochure 'Biologische productie: wetgevend kader en ondersteuning'.

Je bent niet verplicht om je hele bedrijf om te schakelen naar de biologische productie. Indien je nog andere takken hebt en je wilt die gangbaar houden, dan kan dat. Je mag op hetzelfde bedrijf wel geen biologische en gangbare dieren van dezelfde soort houden (verbod op parallelle productie).

Afzet

Voor je de omschakeling naar de biologische teelt aanvat, is het uiteraard zeer belangrijk om goed te weten wie jouw biologische producten zal afnemen en, indien mogelijk, onder welke condities. De marktvraag is niet voor alle sectoren even groot en bovendien zijn de eisen van de afnemers soms zeer specifiek. Informeer je dus goed vooraf. Omdat er bij geiten al een meer doorgedreven selectie op melkproductie geweest is, is er een groot verschil in de melkproductie van een geit en een schaap. Een geit geeft 3 tot 5 liter melk per dag, terwijl dat bij een schaap 1,5 à 3 liter is. Onder meer daarom is het houden van melkschappen moeilijker rendabel te maken dan het houden van geiten.

De marktvraag naar biogeiten- en bioschappen-zuivel groeit, maar ze blijven wel nog steeds nicheproducten. De laatste jaren is de prijs voor biologische geitenmelk gemiddeld vrij stabiel gebleven en hoog genoeg voor een goede rentabiliteit. Ook de afzet van biogeitenmelk is ook goed georganiseerd. Dat is minder het geval voor schapenmelk. Ook de prijs van schapenmelk is tamelijk laag in verhouding tot de kostprijs, waardoor de meeste bedrijven ervoor opteren om de melk zelf te verwerken tot zuivelproducten en er zo

voldoende meerwaarde uit te halen. De meeste melkschapenhouders zijn dus 'zelfzuivelaars', terwijl dat bij de geitenhouders zeker niet altijd het geval is.

Onderzoek

Het CCBT, het Coördinatiecentrum voor Praktijkonderzoek in de Biologische Teelt, verbindt de Vlaamse proefcentra en de sector. Op de website kan je als boer gemakkelijk informatie vinden over de nieuwste technieken en de resultaten van proeven gericht op de biolandbouw. Het CCBT verspreidt op regelmatige basis ook een nieuwsbrief. Meer info op www.ccbt.be. Hieronder vind je een overzicht van de Vlaamse proefcentra relevant voor deze sector:

Inagro – afdeling Biologische Productie

- Praktijkgericht onderzoek voor de biologische akkerbouw, groenteteelt in de openlucht en voedertelton
- www.inagro.be

Bio zoekt Boer

Informeert en adviseert over omschakelen naar de biologische productie.

Sander Van Haver

G 0470 26 66 60
sander.van.haver@biozoektboer.be

Eveline Driesen

G 0494 71 22 07
eveline.driesen@innovatiesteunpunt.be

Ignace Deroo

G 0478 42 46 35
ignace.deroo@boerenbond.be

Bio zoekt Keten

Informeert over de marktkansen en afzetkanalen voor biologische producten.

Paul Verbeke

paul.verbeke@bioforumvl.be
T 03 286 92 68

Marijke Van Ranst

T 03 286 92 67
marijke.vanranst@bioforumvl.be

bio ZOEKT
BOER

een gezamenlijk
initiatief van
Boerenbond, ABS
en BioForum

Diestsevest 40, 3000 Leuven
info@biozoektboer.be - facebook.com/biozoektboer
www.biozoektboer.be

bio ZOEKT
KETEN

EEN PROJECT VAN BIOFORUM VLAANDEREN
IN SAMENWERKING MET ALGEMEEN BOERENSYNDICAAT EN BOERENBOND

Regine Beerplein 1 bus E305, 2018 Antwerpen
www.biozoektketen.be

Vlaanderen
verbeelding werkt

Het project wordt financieel gesteund
door de Vlaamse Overheid